

VÝZNAM MALÝCH A STŘEDNÍCH FIREM PRO ČESKOU EKONOMIKU

Karel Doubavský, Thaddeus Mallya

Úvod

Existuje shoda mezi akademickými vědci a vládními představiteli, že MSF hrají velkou roli v celkové výkonnosti ekonomiky země [17], [20]. Z tohoto důvodu má řada zemí svou vlastní politiku podpory MSF. Tato politika má své příznivce i odpůrce. Část autorů zastává názor, že MSF posilují konkurenci v podnikání a ta vede k růstu ekonomické efektivity, inovace a produktivity. Ukazuje se, že rozvoj MSF formou přímé vládní podpory je nejlepším způsobem, jak stimulovat podnikatelské aktivity, při nichž dochází k růstu počtu podnikatelských subjektů, a tím i k růstu konkurenceschopnosti, produktivity a ekonomické efektivity. Zastánci podpory MSF také často tvrdí, že MSF jsou sice produktivnější než velké firmy, ale finanční trhy a ostatní instituce brání jejich rozvoji. Řada bank bere MSF jako rizikovou skupinu a nerada poskytuje větší úvěry na jejich rozvoj. Z tohoto důvodu zajišťuje přímá vládní podpora MSF jako jedna z mála jejich růst a rozvoj. Poslední argument skupiny, která zastává vládní podporu MSF, je založen na tom, že růst MSF posiluje zaměstnanost více než růst velkých firem, protože MSF jsou náročnější na lidskou pracovní sílu.

Další skupinu tvoří autoři, kteří se zabývají podnikatelským prostředím, ve kterém MSF působí. Tito autoři sice zpochybňují význam role MSF v podnikatelském prostředí, ale na druhé straně uznávají důležitost, s jakou podnikatelské prostředí působí na všechny firmy bez ohledu na jejich velikost. Nízké vstupní a výstupní bariéry, dobře definované obchodní právo a efektivní prosazení dodržování kontraktů charakterizuje podnikatelské prostředí vhodné k podnikání. Přestože tyto faktory mohou podpořit MSF, cílem těchto autorů není jen prostředí MSF, ale prostředí mající vliv na všechny firmy. Tito autoři tvrdí, že by měli být podporovány všechny firmy (velké i malé), protože se potýkají se stejnými problémy.

Existuje však řada oponentů politiky podpory MSF. Část autorů tvrdí, že MSF nejsou tak náročné na pracovní sílu a netvoří tak kvalitní pracovní příležitosti jako velké firmy [23]. Další skupina autorů nesouhlasí s tvrzením, že velikost firmy je exogenním determinantem ekonomického růstu. Institucionální teorie říká, že velikost firmy reflektuje marže mezi mezipodnikovými transakčními náklady a tržními transakčními náklady. Když tržní transakční náklady v souvislosti s mezipodnikovými transakčními náklady klesají, optimální velikost firmy klesá také [14]. Podle toho, jaký je to sektor nebo země, bude tato marže rozdílná z různých institucionálních a technologických důvodů. Z těchto předpokladů vyplývá, že dotováním MSF může dojít k narušení firemní velikosti a ekonomické efektivity. Poslední skupinu oponentů politiky podpory MSF tvoří ti autoři, kteří tvrdí, že velké firmy mohou lépe využít dané ekonomické situace a snadněji se vypořádat s fixními náklady spojenými s vědou a výzkumem [26], [27]. Objevují se také argumenty, že velké firmy poskytují stabilnější a zároveň kvalitnější pracovní příležitosti, čímž snižují chudobu v daném prostředí [12], [29].

Teoretické poznatky z dané problematiky

Ekonomický podíl MSF na růstu ekonomiky a tvorbě pracovních příležitostí je dokumentován v mnoha publikacích [10], [20], [25]. Některé studie nicméně odmítají tvrzení, že MSF jsou tahounem ekonomického růstu a tvorby pracovních příležitostí, protože MSF po vzniku zanikají

dříve než velké firmy [1], [5], [12], [18]. Velké firmy také poskytují více zaměstnaneckých výhod než MSF [12], [29].

Jak jsme uvedli v úvodu, existuje řada výzkumných prací, které tvrdí, že MSF nepřispívají ke zvýšení kvality ani kvantity zaměstnanosti. Birch ve své práci [10] argumentuje, že MSF jsou důležité při tvorbě pracovních příležitostí. Avšak řada autorů toto jeho tvrzení odmítá (viz například [12], [18]). Například Davis, Haltiwanger a Schuh jsou toho názoru [15], že neexistuje korelace mezi skutečným počtem vytvořených pracovních příležitostí a velikostí firmy. Například v subsaharské Africe bylo zjištěno, že ve výrobní sféře jsou velké podniky hlavním zdrojem pracovních příležitostí [8], [9].

Také empirické výsledky potvrzují, že velikost firmy není dobrým ukazatelem náročnosti pracovní síly. Ukazuje se, že náročnost pracovní síly mezi firmami se liší podle typu odvětví více než mezi firmami různých velikostí v rámci stejného odvětví. Řada MSF jsou kapitálově náročnější než velké firmy ve stejném odvětví [8], [23]. V jiné literatuře je také uvedeno, že velikost firem je založena na vzdělanosti národa, dostupných technologiích, politice vlády a příslušné legislativě [13], [19], [21].

Pokud jde o kvalitu práce, mikroekonomické důkazy nepotvrzují názor, že MSF vytvářejí výhodnější pracovní příležitosti než velké firmy. V málo rozvinutých a rozvojových zemích bylo prokázáno, že velké firmy poskytují stabilnější zaměstnání, vyšší platy a ostatní výhody s tím spojené než MSF [12], [29]. Většina MSF jsou v těchto zemích vytvářeny jako poslední možnost spíše než jako první volba, a proto mají omezený potenciál růstu (viz např. práce [16], [22]).

Někteří autoři zastávají názor, že MSF jsou inovativnější než velké firmy, ale z mikroekonomického hlediska nebylo toto tvrzení dokázáno. Když Acs a Audretsch v roce 1987 analyzovali americké firmy [1] zjistili, že malé firmy jsou inovativnější v technologicky a znalostně náročných odvětvích, zatímco velké firmy jsou inovativní v odvětvích nenáročných technologicky, avšak kapitálově náročných. Na druhé straně Pagano a Schivardi v jejich studii [28] o evropském průmyslu zjistili, že velké firmy o průměrné velikosti mají vysokou míru inovace. Ani výzkumy, které byly provedeny v rozvojových zemích, nedokázaly, že MSF jsou inovativnější než velké firmy. Vysvětlením je skutečnost, že v těchto zemích je míra výzkumu dosti malá a většina MSF importují technologie nebo imitují exportně orientované velké firmy, které v těchto zemích investovaly [6], [8], [26], [28].

Studie Schiffera a Wedera [30] ukazuje, že se malé firmy potýkají s určitými vysokými růstovými překážkami v oblastech financování, zdanění, regulací, korupce, kriminality a protikonkurenčních praktik buď od jiných firem, nebo samotné vlády. Také Beck, Demirguc-Kunt a Maksimovic ve své studii [7] ukazují, že v zemích, kde je nízká míra finančního a institucionálního rozvoje, existuje vztah mezi finančními, legislativními a korupčními překážkami a růstem MSF.

Vývoj MSF v České republice

Podle Ministerstva průmyslu a obchodu (2005) bylo k 31. 12. 2003 vydáno 3 518 tis. živnostenských oprávnění. Tato živnostenská oprávnění vlastnilo 1 962 tis. podnikatelských subjektů. Došlo také k nárůstu právnických osob vlastníci živnostenská oprávnění, a to ze 190 tis. v roce 1999 na 236 tis. v roce 2003. Soustavnou činnost provozovanou za účelem

dosažení zisku vykazuje pouze část těchto subjektů. 988 787 aktivních MSF se v 2003 podílelo 99,81 % na celkovém počtu podnikatelských subjektů v ČR.

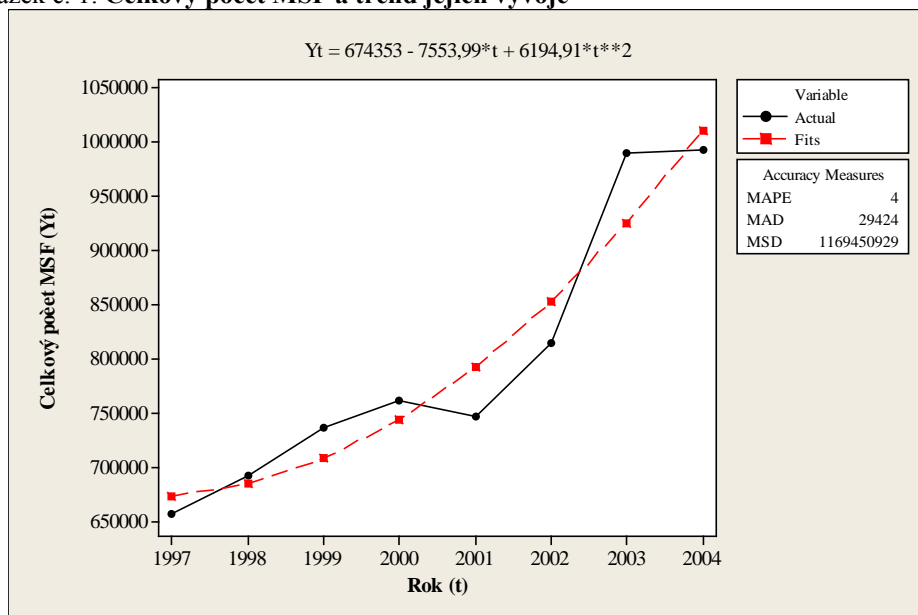
Z tab. 1 vidíme, že pro naše sledované období (1997–2004) došlo k největšímu nárůstu počtu MSF v roce 2003, kdy oproti roku 2002 vzniklo 174 982 nových podniků. Tento nárůst si můžeme vysvětlit přistoupením ČR k Evropské unii. Nepotvrdily se tak obavy, že se vstupem do EU dojde k zanikání malých a středních podniků. V roce 2001 naopak došlo k největšímu poklesu počtu MSF. Ve srovnání s rokem 2000 tomto roce zaniklo 14 765 firem. Když se zaměříme na relativní rychlost vývoje MSF, vidíme, že největší relativní růst počtu MSF byl v roce 2003, a to 21,5 %. Nejmenší relativní růst byl v roce 2001: -1,94 %. Pro první diference a koeficienty růstu můžeme také spočítat průměrné hodnoty. Průměrná první diference $\bar{\delta}_1 = 47857,43$ říká, že ve sledovaném období (1997–2004) vzroste každý rok oproti roku předcházejícímu počet MSF průměrně o 47857,43 podniků. Průměrný koeficient růstu $\bar{k}_i = 1,063$ uvádí, že ve sledovaném období (1997–2004) byl průměrný roční koeficient přírůstku počtu MSF 6,3 %.

Tabulka č. 1: **Základní charakteristiky pro celkový počet MSF**

Rok	MSF celkem (fyzické a právnické osoby)	První diference δ_1	Koeficient růstu k_i
1997	657130	-	-
1998	691736	34606	1,052662
1999	736034	44298	1,064039
2000	760892	24858	1,033773
2001	746127	-14765	0,980595
2002	813805	67678	1,090706
2003	988787	174982	1,215017
2004	992132	3345	1,003383

Na obrázku číslo 1 vidíme grafické znázornění počtu MSF během sledovaného období (plná čára) a trend vývoje MSF (čárkovaná čára). Znalost trendu je důležitá zejména proto, že zachycuje vývoj sledované veličiny očištěný od náhodných vlivů. Také nám umožňuje provádět výpočty předpovědí (predikce) v následujících obdobích.

Obrázek č. 1: Celkový počet MSF a trend jejich vývoje

Překážky vývoje MSF v České republice

Rozvoj malých a středních firem může být limitován různými faktory, zejména těmi, které jsou spojeny s financováním jejich činnosti. Je to dáno tím, že banky často odmítají podstoupit riziko spojené s poskytováním úvěrů MSF. Přestože existuje systém poskytování dotovaných poradenských služeb prostřednictvím národní sítě, pořád se ještě vyskytuje nedostatek informací pro MSF. Tento nedostatek se většinou týká informací o potenciálních trzích, nových technologiích, nebo o změnách v legislativě.

Další problémy podle MPO (2005) jsou ty, které souvisejí s nízkou vymahatelností práva (zejména postavení věřitele vůči dlužníkovi), nevyhovujícími právními úpravami úpadku podniků a způsobů jeho řešení, špatnou právní úpravou zápisů do obchodního rejstříku, která má za následek neúměrně dlouhé lhůty pro zápisy, ekologickou legislativou, která vytváří bariéry pro rozvoj podnikání, potřebami rozvoje ekonomiky již překonaného pojetí zákoníku práce a potřebou nové právní úpravy nemocenského pojištění (současná úprava přispívá k nežádoucí vysoké míře nemocnosti zaměstnanců, která značně převyšuje míru nemocnosti v ostatních evropských zemích) či značně netransparentním daňovým systémem vytvářejícím podmínky pro daňové úniky a pro korupční prostředí. Dále potom vyšší zdanění, nepřehlednost daňového systému a nejednotnost výkladu daňových předpisů omezujících ekonomický rozvoj a snižujících konkurenceschopnost v evropském měřítku, chybějící nabídkou kapitálu pro projekty zejména malých podniků, založené na vyšší míře inovace a s vysokým ziskovým potenciálem, avšak spojené s nadprůměrnou mírou rizika a nedostatečnou výší finančních prostředků vyčleněných na státní programy podpory podnikání.

Podpora rozvoje MSP v České republice

Podpora malých a středních podnikatelů v České republice je upravena zákonem č. 47/2002 Sb. o podpoře malého a středního podnikání. Tento zákon je v souladu s definicí EU pro podporu

MSF a je také harmonizován s dalšími platnými právními předpisy ČR (např. s rozpočtovým zákonem č. 218/2000 Sb., zákonem o veřejné podpoře č. 59/2000 Sb. a jinými).

Stejně jako v zemích EU je podpora malých a středních podnikatelů prováděna především s cílem zachování a zvýšení jejich konkurenceschopnosti. MSF registrované na území ČR mají možnost získat podporu pro své podnikatelské záměry z prostředků státního rozpočtu a z programů jmenovitě určených těmto podnikům, stejně jako z dalších státních programů podpory vyhlášených na podporu podnikání.

V programech podpory malého a středního podnikání realizovaných ČMZRB bylo v roce 2003 podpořeno 2 524 projektů a bylo poskytnuto 1 300 zvýhodněných úvěrů, 646 záruk, 529 příspěvků na úhradu úroků a 1 151 dotací. Přínosem realizace projektů podpořených z programů zajišťovaných ČMZRB je kromě zlepšení ekonomických výsledků MSP také zvýšení celkového počtu zaměstnanců o 2 600, z toho bylo 275 občanů z problémových skupin obyvatelstva a 854 občanů v regionech s vyšší mírou nezaměstnanosti.

Realizaci programů ZÁRUKA, KREDIT, TRH, START, KOOPERACE, VESNICE, REGENERACE a SPECIAL zajišťovala ČMZRB. Celkem bylo z těchto programů podpořeno 3 505 projektů malých a středních firem částkou 2 340 mil. Kč, přičemž jen z prostředků státního rozpočtu bylo podpořeno 2 853 projektů (z toho: 912 mil. Kč z rozpočtové kapitoly MPO, tj. rozpočet 2004, 585 mil. Kč ze splátek úvěrů poskytnutých v předchozích letech, 104 mil. Kč z tzv. volných finančních zdrojů, 28 mil. Kč z úroků a výnosů bankovních depozit a o 8 mil. Kč byly přečerpany zdroje státního rozpočtu v souladu s Dohodou o realizaci programů). Kromě prostředků státního rozpočtu ČMZRB podpořila ještě 619 projektů z prostředků úvěrové linky od zahraničních bank a z prostředků finančního trhu, realizované ČMZRB, ve výši 688,2 mil. Kč a 33 projektů z prostředků Phare v programu START ve výši 15,6 mil. Kč (včetně 0,8 mil. Kč ostatních nákladů ČMZRB). V roce 2004 také ČMZRB poskytla podpory formou záruk a příspěvků na úhradu úroků zejména k úvěrům komerčních bank, s nimiž úzce spolupracuje.

Nejvíce podpor získali drobní podnikatelé s počtem méně než 10 zaměstnanců, tj. 65 % počtu podpor a 48 % finančních prostředků. Přínosem programových podpor je umožnění přístupu ke kapitálu a snížení finančního zatížení podnikatelů spojeného se vznikem podniků, jejich rozvojem, zachováním nebo zvýšením konkurenceschopnosti a zvýšení celkového počtu zaměstnanců o 596 realizací podpořených projektů.

V programech podpory MSF však byl v září 2004 zastaven příjem žádostí o podporu v programech TRH, KOOPERACE, VESNICE, REGENERACE a SPECIAL z důvodu nedostatku finančních prostředků. Je zřejmé, že disponibilní zdroje na realizaci programů podpory MSP neumožňují plně uspokojit zájem o tyto podpory.

Význam MSF pro Českou ekonomiku

Podíl na zaměstnanosti

Z tab. 2 vidíme, že pro naše sledované období (1997-2004) došlo k největšímu nárůstu počtu zaměstnanců v roce 1999, kdy oproti roku 1998 vzniklo 119 000 nových pracovních míst. Druhý největší nárůst počtu pracovníků byl v roce 2003 (o 59 000), což je v souladu s nárůstem počtu MSF. V roce 2004 naopak došlo k největšímu poklesu počtu zaměstnanců, a to o 62 000

vzhledem k roku 2003. Když se zaměříme na relativní rychlost vývoje počtu zaměstnanců, vidíme, že největší relativní růst byl v roce 1999, a to 6,72 %. Nejmenší relativní růst byl v roce 2004, a to -3,16 %.

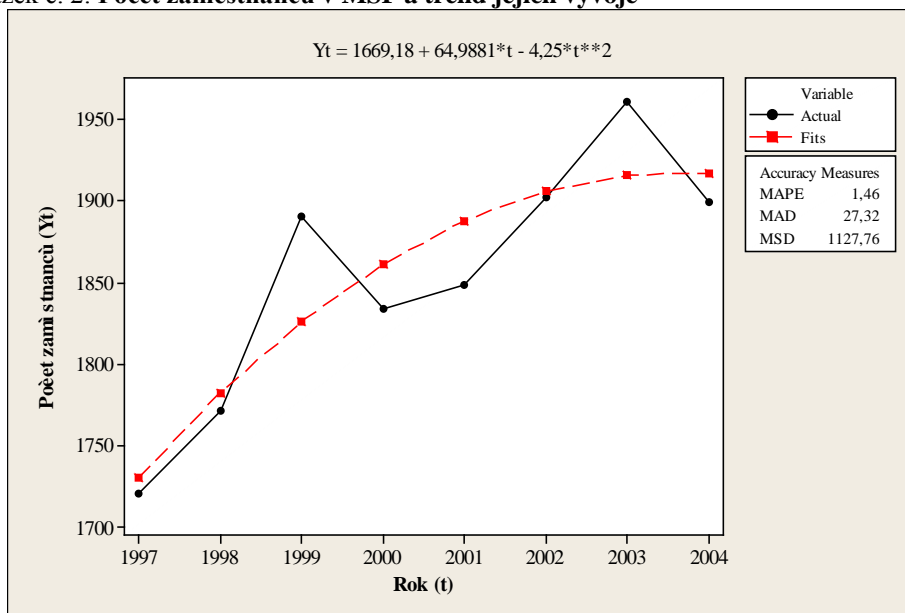
Pro první diference a koeficienty růstu můžeme také spočítat průměrné hodnoty. Průměrná první diference $\overline{\delta_1} = 25,429$ (tisíc) říká, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku vzroste počet zaměstnanců průměrně o 25,429. Průměrný koeficient růstu $k_i = 1,015$ pak uvádí, že ve sledovaném období (1997-2004) každý sledovaný rok byl oproti roku předcházejícímu průměrný roční koeficient přírůstku počtu zaměstnanců 1,5 %.

Pokud nás zajímá zrychlení nebo zpomalení (dynamika) vývoje počtu zaměstnanců pro každý rok, pak počítáme druhé diference (absolutní přírůstky z prvních diferencí). Jestliže chceme znát dynamiku vývoje počtu zaměstnanců pro celé sledované období (1997-2004) vypočteme průměr z druhých diferencí. V našem případě je průměr z druhých diferencí $\overline{\delta_2} = -18,667$, což znamená, že dochází ke zpomalení růstu počtu zaměstnanců (vzniku volných pracovních míst). To je dobře vidět i z trendu (čárkovaná čára) na obrázku číslo 2.

Tabulka č. 2: **Základní charakteristiky pro počet zaměstnanců v MSF**

Rok	Počet zaměstnanců (tis.)	První diference δ_1 (tisíc)	Koeficient růstu k_i
1997	1721	-	-
1998	1771	50	1,029053
1999	1890	119	1,067194
2000	1834	-56	0,97037
2001	1848	14	1,007634
2002	1902	54	1,029221
2003	1961	59	1,03102
2004	1899	-62	0,968383

Obrázek č. 2: Počet zaměstnanců v MSF a trend jejich vývoje

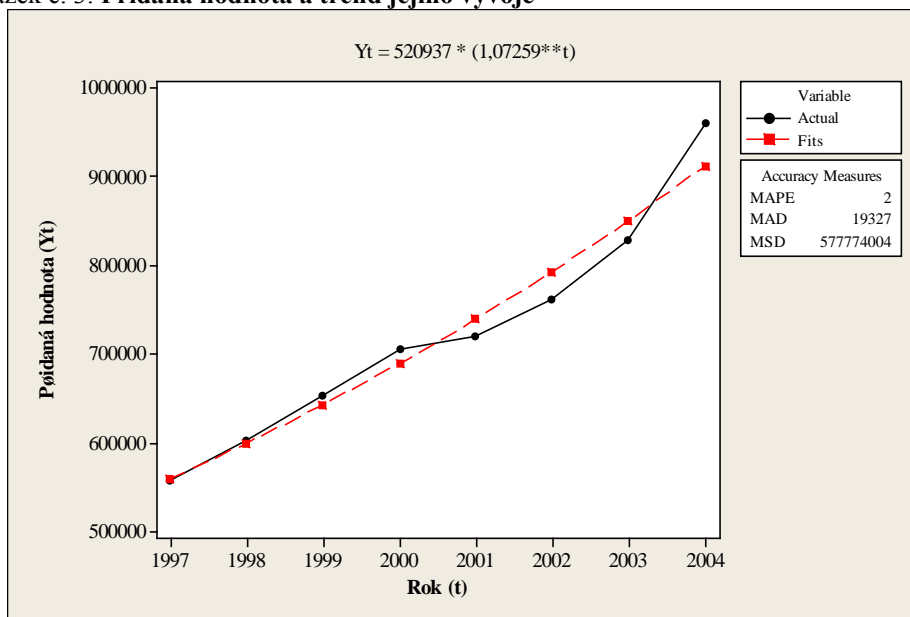
Přidaná hodnota

Z tab. 3 vidíme, že pro naše sledované období (1997-2004) došlo k největšímu nárůstu přidané hodnoty v roce 2004, kdy oproti roku 2003 došlo k nárůstu o 132 423 mil. Kč. Tento nárůst si můžeme vysvětlit vstupem ČR do EU. K nejmenšímu nárůstu přidané hodnoty naopak došlo v roce 2001, kdy se přidaná hodnota v porovnání s předchozím rokem se zvedla jen o 14 148 mil. Kč. Zaměříme-li se na relativní rychlost vývoje přidané hodnoty, zjistíme, že největší relativní růst přidané hodnoty byl v roce 2004: 15,99 %. Nejmenší relativní růst byl v roce 2001, kdy činil pouhých 2,00 %.

Tabulka č. 3: Základní charakteristiky pro přidanou hodnotu

Rok	Přidaná hodnota (mil.)	První diference δ_1 (mil.)	Koeficient růstu k_i
1997	556690	-	-
1998	603091	46401	1,083352
1999	653018	49927	1,082785
2000	706345	53327	1,081662
2001	720493	14148	1,02003
2002	761198	40705	1,056496
2003	828324	67126	1,088185
2004	960747	132423	1,159869

Obrázek č. 3: Přidaná hodnota a trend jejího vývoje

Pro první diference a koeficienty růstu můžeme také spočítat průměrné hodnoty: Průměrná první diference $\delta_1 = 57722,43$ (mil.) říká, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku vzrostla přidaná hodnota průměrně o 57 722,43 mil. Kč. Průměrný koeficient růstu $k_i = 1,082$ uvádí, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku byl průměrný roční koeficient přírůstku přidané hodnoty 8,2 %. Průměr z druhých diferencí $\delta_2 = 14337$ znamená, že dochází ke zrychlení růstu přidané hodnoty. Tato vlastnost je opět dobře vidět i z trendu (čárkovaná čára) na obrázku č. 3.

Vliv MSF na zahraniční obchod

Tabulka č. 4: Základní charakteristiky pro vývoz

Rok	Vývoz (mil.)	První diference δ_1 (mil.)	Koeficient růstu k_i
1997	263006	-	-
1998	308352	45346	1,172414
1999	339524	31172	1,101092
2000	416326	76802	1,226205
2001	453403	37077	1,089058
2002	450231	-3172	0,993004
2003	467073	16842	1,037407
2004	587211	120138	1,257215

Z tab. 4 vidíme, že ve sledovaném období (1997-2004) došlo k největšímu nárůstu vývozu výrobků v roce 2004, kdy oproti roku 2003 vzrostla hodnota vývozu o 120 138 mil. Kč. Tento nárůst si můžeme vysvětlit vstupem ČR do EU a usnadněním obchodování se zeměmi EU. V roce 2002 naopak došlo k poklesu hodnoty vývozu. V tomto roce se hodnota vývozu zmenšila oproti roku 2001 o 3 172 mil. Kč. Když se zaměříme na relativní rychlost vývoje vývozu, vidíme, že největšího relativního růstu vývozu bylo dosaženo v roce 2004 a to 25,72 %. Nejmenší relativní růst byl v roce 2002, kdy došlo dokonce k poklesu o -0,7 %.

Průměrná první diference: $\overline{\delta_1} = 46315$ (mil.) říká, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku vzrostla hodnota vývozu průměrně o 46 315 mil. Kč. Průměrný koeficient růstu: $\overline{k_i} = 1,125$ uvádí, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku byl průměrný roční koeficient přírůstku vývozu 12,5 %. Průměr z druhých diferencí $\overline{\delta_2} = 12465,33$ znamená, že dochází ke zrychlení tempa růstu vývozu.

Tabulka č. 5: **Základní charakteristiky pro dovoz**

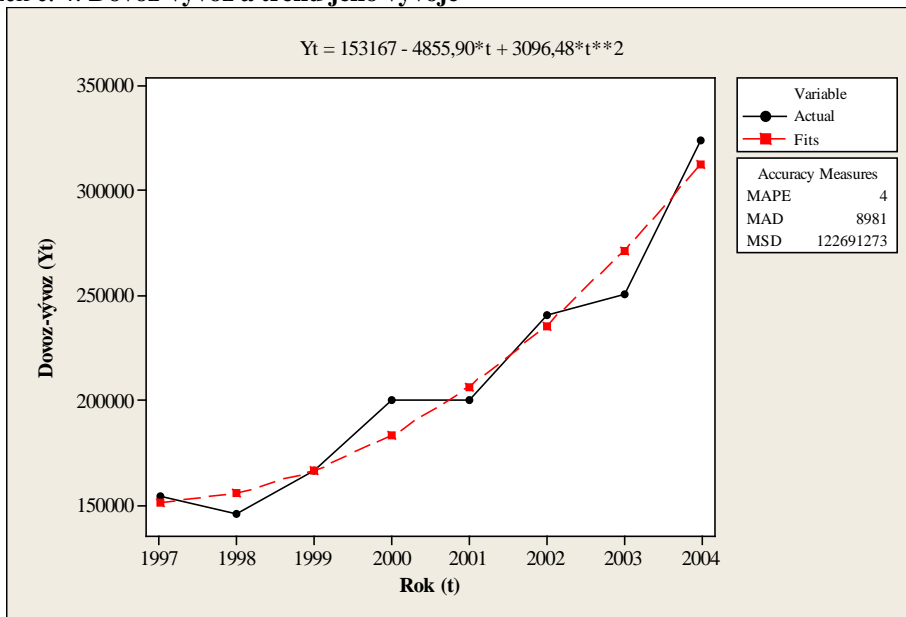
Rok	Dovoz (mil.)	První diference δ_1 (mil.)	Koeficient růstu k_i
1997	417323	-	-
1998	454200	36877	1,088366
1999	506032	51832	1,114117
2000	616472	110440	1,218247
2001	653860	37388	1,060648
2002	690527	36667	1,056078
2003	717887	27360	1,039622
2004	911033	193146	1,269048

Z tab. 5 vidíme, že pro naše sledované období (1997-2004) došlo k největšímu nárůstu dovozu výrobků v roce 2004, kdy oproti roku 2003 vzrostla hodnota dovozu o celých 193 146 mil. Kč. V roce 2003 došlo k nejmenšímu nárůstu dovozu. V tomto roce se hodnota dovozu zvedla oproti roku 2002 jen o 27 360 mil. Kč. Když se zaměříme na relativní rychlost vývoje dovozu, vidíme, že největšího relativního růstu dovozu bylo dosaženo v roce 2004 a to 26,91 %. Nejmenší relativní růst byl v roce 2003, kdy došlo k růstu jen o 3,96 %.

Průměrná první diference $\overline{\delta_1} = 70530$ (mil.) říká, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku vzrostla hodnota dovozu průměrně o 70 530 mil. Kč. Průměrný koeficient růstu $\overline{k_i} = 1,121$ uvádí, že ve sledovaném období (1997-2004) každý rok oproti předcházejícímu roku byl průměrný roční koeficient přírůstku dovozu 12,1 %. Průměrná druhá diference $\overline{\delta_2} = 26044,83$ znamená, že dochází ke zrychlení tempa růstu dovozu.

Na obrázku č. 4 vidíme zakreslen vývoj rozdílů dovozu a vývozu (černá čára) a předpokládaný trend vývoje dovoz-vývoz. Z obrázku je patrný prudký nárůst dovozu oproti vývozu v posledních letech.

Obrázek č. 4: Dovoz-vývoz a trend jeho vývoje

Diskuse a závěr

Efektivnost podpory měřená ekonomickými veličinami ukazuje, že každá vynaložená koruna podpory přináší mnohonásobné hodnoty podnikatelského projektu a po jeho realizaci i výrazné přírůstky účetní přidané hodnoty. Kromě nově vytvářených pracovních míst dochází ke zvýšení odvodu daní, zvýšení poptávky po službách a výrobcích, čímž je pozitivně ovlivněn ekonomický růst a sociální stabilita společnosti.

Z výše zmíněného textu a analýz je dobře patrný přínos MSF pro celkový ekonomický a sociální rozvoj v České republice. I když stále existuje řada překážek bránících vzniku a rozvoji MSF, jde o dobrý začátek. Především je nutné zlepšit legislativní základnu; v poslední době bylo totiž zjištěno, že nerozvinuté finanční a legislativní instituty mají negativní vliv na všechny typy firem a ne pouze na MSF [21]. V literatuře je také často zmiňováno, že snadnost přístupu k surovinám, technologiím a politická situace napomáhají určit skladbu národního průmyslu a optimální velikost firem [21]. Z posledních průzkumů vyplývá, že v České republice je stále nedostatek MSF především v oblasti služeb. Za příznivých okolností by tedy v této oblasti mohla vzniknout řada nových firem, které by poskytly množství volných pracovních míst.

I když je rozvoj MSF v ČR na dobré cestě, měla by se vláda více snažit o zlepšení podnikatelských podmínek. Především je důležité snížit náklady na založení firmy, zjednodušit registraci firem, posílit a zefektivnit práci soudního aparátu (jde zejména o dodržování obchodních závazků a lepší vymahatelnost pohledávek). Nezbytná je též reforma penzijního a sociálního systému, která by snížila finanční zátěž zaměstnavatelů a zlevnila pracovní sílu. Snahou vlády by tedy mělo být vytvoření „přátelského“ podnikatelského prostředí, které povede k růstu počtu MSF a zaměstnanosti; nynější řešení nezaměstnanosti (rekvalifikace atd.) nejsou dostatečná.

Literatura

- [1] Acs, Z. J. and D. B. Audretsch, 1987, *Job Generation in America: How our Smallest Companies Put the Most People to Work*, New York: Free Press.
- [2] Acs, Z. J. and D. B. Audretsch, 1990, *Innovation and Small Firms*, Cambridge: MIT Press.
- [3] Acs, Z. J. and D. B. Audretsch. 1993. *Small Firms and Entrepreneurship: An East-West Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [4] Acs, Z. J. and D. B. Audretsch, 1988, "Innovation in Large and Small Firms," *The American Economic Review*, 78, 678-690.
- [5] Armington, C., and M. Odle, 1982, Sources of Job Growth: A New Look at the Small Business Role, Washington DC: National Council for Urban Economic Development, cited in R. J. Vaughan and R. Pollard, *Small Business and Economic Development, Financing Economic Development in the 1980s*, edited by N. Walzer and D. Chicoine. New York: Praeger, 1986.
- [6] Baumol, William J. (1994). *Entrepreneurship, Management and The Structure of Payoffs*. Cambridge: MIT Press, 280 p.
- [7] Beck, T. et al., 2003, "Small and Medium Enterprises, Growth and Poverty: Cross-Country Evidence," World Bank Policy Working Paper 3178.
- [8] Biggs, Tyler, Manju Shah, and Pradeep Srivastava. (1996). "Technological Capability and Learning in African Firms." World Bank (Africa Region) Technical Paper.
- [9] Biggs, Tyler, Vijaya Ramachandran, and Manju Shah. (1998). "The Determinants of Enterprise Growth in Sub-Saharan Africa: Evidence from the Regional Program on Enterprise Development." World Bank. RPED Discussion Paper 103.
- [10] Birch, David L., 1979, *The Job Generation Process: Final Report to Economic Development*, Cambridge, MA: MIT Program on Neighborhood and Regional Change.
- [11] Brock, W. A., and D. S. Evans, 1989, "Small Business Economics," *Small Business Economics* 1, 7-20.
- [12] Brown, Charles, James Medoff, and Jay Hamilton. (1990). *Employers: Large and Small*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- [13] Caves, Richard E., Michael E. Porter, and Michael A. Spence. (1980). *Competition in the Open Economy: A Model Applied to Canada*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- [14] Coase, Ronald H. (1937). "The Nature of the Firm." *Economica* 4, 386-405.
- [15] Davis, Steven, J., John Haltiwanger, and Scott Schuh. (1993). "Small Business and Job Creation: Dissecting the Myth and Reassessing the Facts." *Business Economics* 29, 13-21.
- [16] De Soto, Hernando. (1987). *The Other Path*. New York: Harper and Row, 352 p.
- [17] Dean, J. et al., 1996, "Business Networks: Growth Options Manufacturing and Service Sector Comparisons," in Gibson, B. et al., (eds.), *Proceedings of the Point SEANZ and IIE Small Enterprise Conference*, Newcastle Australia: IIE University of Newcastle.
- [18] Dunne, Timothy, Mark J. Roberts, and Larry Samuelson. (1989). "Growth and Failure of U.S. Manufacturing Plants." *Quarterly Journal of Economics* 104, 671-698.
- [19] Hallberg, Kristin. (2001). "A Market-Oriented Strategy For Small and Medium-Scale Enterprises." IFC Discussion Paper # 48.
- [20] Karlsson, C. et al., 1993, "Regional characteristics, Business Dynamics and Economic Development," in Karlsson, C., B. Johannisson, and D. Storey (eds.), *Small Business Dynamics: International, National and regional Perspectives*, New York: Routledge.
- [21] Kumar, Krishna B., Raghuram G. Rajan, and Luigi Zingales. (2001). "What Determines Firms Size?" University of Chicago. CRSP Working Paper No. 496.

- [22] Liedholm, Carl, and Donald Mead, 1987, “Small-Scale Industries in Developing Countries: Empirical Evidence and Policy Implications,” Michigan State University International Development Papers, Number 9.
- [23] Little, Ian M. D. (1987). “Small Manufacturing Enterprises in Developing Countries.” World Bank Economic Review 1, 203-235.
- [24] Little, Ian M. D., Dipak Mazumdar, and John M. Page, Jr. (1987). Small Manufacturing Enterprises: A Comparative Analysis of India and Other Economies. Oxford: Oxford University Press.
- [25] Markusen, A. R. and M. B. Teitz, 1985, “The World of Small: Turbulence and Survival,” in D. Storey (ed.), *Small Firms in Regional Economic Development*, Cambridge: Cambridge University Press.
- [26] Pack, Howard, and Larry Westphal. (1986). “Industrial Strategy and Technological Change: Theory versus Reality.” *Journal of Development Economics* 22, 87-128.
- [27] Pagano, Patrizio, and Fabiano Schivardi. (2001). “Firm Size Distribution and Growth.” Banca d’Italia Working Paper 394.
- [28] Rosenberg, Nathan. (1976). *Perspectives on Technology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [29] Rosenzweig, Mark R., 1988, “Labor Markets in Low-Income Countries,” in Chenery, Hollis B. and T. N. Srinivasan (eds.), *Handbook of Development Economics, Vol 1*, Amsterdam: North-Holand.

Summary

We could see very dramatic changes of technologies such as information technology, telecommunication technology, etc in the 1990s. With development and application of these technologies in production, administration and information areas, the importance of economies of scale declined in many sectors with an increased role for small and medium enterprises (Acs, and Audretsch, 1987; 1993). The reason was a shift in industry structure away from greater concentration and centralization towards less concentration and decentralization. This was mainly due to changes in production technology, consumer demand, labor supply, pursuit of flexibility and efficiency in many sectors. These factors, in turn, led to the restructuring and downsizing of large enterprises and the entry of new companies, mostly small and medium size enterprises (Birch, David L., 1979). This also applies to the Czech Republic, in whose economy the small and medium enterprises play a significant role. In the Czech Republic, small and medium enterprises (SMEs) create work opportunities and help to establish social stability after the decline of heavy industries which used to be a symbol of former centrally planned economy. SMEs are also considered to be one of the main factors influencing the economic development of the country. Thus, this article tries to analyze how SMEs influence growth of the Czech Republic. We want to establish its contribution to employment, added value, export predominantly. Using statistical methods, we will achieve this task by analyzing available data in different time periods. The data used were obtained from different sources, especially from journals, Czech Statistics Office reports, documents of the Ministry of Trade and Commerce and reports of the Central Bank.